

„Magyar író karácsonya”

■ Fenti címet Krúdy Gyula adta egy kis írásának, amely karácsonyi novellái között – Jézuska csizmája – szerényen-fázósan húzódik meg, s arról panaszkodik benne a Mester, hogy a száz esztendővel korábban élt íróknak, ha még gyalog is kellett kutyagolniuk a hidegben, mégiscsak jobb soruk volt a

mostaniaknál, s egy földig érő kabátra, bárati ünneplésre, biztos előfizetőkre mindenki számíthatott. „Ha majd egykor írni lehet a mai korszakról, megállapítja egy kései bogarász, hogy a magyar íróknak ezekben az esztendőkből volt legkopottabb a kabátja, legrongyosabb a kedve, legcsekélyebb a reménye” – sóhajt fel Krúdy. De még a jókedv is elűzetett szerinte az írótól: „Vajon hová lettek korszakunkból a dúskeblű honleányok, akik fánkkal, csókkal táplálják az ifjabb költői generációt, borral, ünnepi malaccal a koszorúsokat? Az író soha sem tette le a tollat csüggedtségéből, legföljebb teszi nyavalya okából.” Summázata sem derülátóbb: „Vagy pedig megalkuszik korában az író, követi a világot ordinaré fogásában, eldobja az író tollat, megtanul bukfcencet vetni, vagy beáll Szenzának és csöndesen neveti a bolondokat, akik még eladó könyvekkel a hónap alatt háznak az országban.”

Épp itt tartottam az olvasásban, meleg takaró alatt mészázva, hogy a világban tényleg csak a táj változik, a lényeg sosem, amikor megállt kanapém végénél a Mester. (Nem hivalkodásképp mondom, hisz bárkinél tiszteletét teszi, aki téli estén szeret egyedül maradni kicsit a könyveivel.) Azután érdeklődött, hogy hát miként is van a mostani karácsonyok idején.

Javaslatomra le sem vette szürke posztókabátját, széles karimájú kalapját, rám bízta magát, és nekivágtunk a városnak, hadd nézzen körül kedvére a könyvek, házak és boltok sokaságában. Megingott néha még lassú lépteivel is, láthatóan megriasztotta a forgalom, a zaj és a fények, de hősiiesen küzdöttünk magunkat által a pesti ricsajon. Elidőztünk a kis könyvesboltokban, s csak az egyik többemeletes könyvpalota bejáratánál kezdte dörzsölni szíve tájkát, s kérte, hogy ülünk le belül kicsinykét, mert beleszédül már.

„De miképp fogy el ez a tömérdék könyv, hát tódulnak ide az előfizetők ezrével?” – emelte a végtelenbe vesző plafon felé tekintetét. „Nem, vásárlók jönnek, de hogy hová lesz ennyi könyv, arra ma senki sem tudja a választ. Talán valami földalatti raktárakban őrzik, s előtörnek egyszer, mint a vulkán...” – lohasztottam le lelkesedését, de a dedikálásra várók hosszú sora ismét kíváncsivá tette.

„Ma már fontos az íróknak a személyes kapcsolat – magyaráztam – de a nagy népszerűséghez végső soron nekik is amolyan celebbé kellene válni.” „Mi a kaporszakállú fészkes rosseb az a celeb?” – vesztette el immár türelmét a Mester, mire megnyugtattam, hogy az csak afféle híresség, népszerűség, ismert ember. „Hát én az vagyok-e?” – csillogott fel vidáman a szeme. „Ahhoz más jellegű kívánalmaknak kell ma megfelelni – hűtöttem le ismét –, de bizony aki nem szerepel a tévében, rádióban, interneten eleget, aligha számíthat könyvei tömeges fogyására, pénztárcájának pedig elégséges gyarapodására.” Amíg a polcok közé sétálva megbeszéltük eme masinák mibenlétét, elámult a kínálat tarkaságán, a női írók sokaságán, és hűledezett a gramofonhoz hasonlatos élményen, mely a hangosan szóló könyvek lemezkéjéből áradt. „Mire való mindez? – ingatta ősz fejét. – A könyvet

olvasni meg lapozni kell!” „Nincs arra már idő, inkább hallgatják az automobilban, vagy otthon, főzés közben. Az emberek manapság képes, hangos élményekre vágnak, nem a betű magányára.” „S jó legalább ez a sok nyüzsgő-bozsgó, zajongó mifene az íróknak? Járhatnak naponta jóféle vendéglőkbe, s tisztelik-e őket úgy, mint a régi-eket?” – torpant meg itt hirtelen.

Úgy sejtettem, e magyarázattal nehezebb dolgom lesz, mint eddig az internettel, könyvpalotával és hangoskönyvvel együttvéve. „Ma vállalkozók az írók, adófizető polgárok. Számlát állítanak ki, akár hajdan a mesteremberek, s várják a fizetséget. A mesteremberek most sokat kapnak és rögtön, még számla nélkül is, az írók, szerkesztők, fordítók, lektorok keveset és nagysoká. Ismert fogalom továbbá a könyvkiadók s redakciók világában a soha, meg a kutyavacsorája. De aki ilyesmi munkára adja ma a fejét, hogy poéta vagy szerkesztő, arról tudják, hogy bolond szegény, bolondabb, mint a Csokonai óta valaha, mert még azt se érti, mi az, hogy áfa, meg bété, meg eva, aztán mégis bajlódik vele, mert nincs más útja. Vagy fizet valakinek havonta, aki érti. Az írók sokféle tevékenységet vállalnak, mert abból senki se él meg, hogy ír, viszont mindenki könyvet ír, aki jól él és kellően érdekesnek vagy híresnek véli magát. Az igazi írókat kevesek olvassák és csendben. Az író nem-írókat viszont sokan és csinnadrattáival. No de ez már messzire vezet. Jöjjön inkább, elviszem valahová, hogy kifűjjük magunkat.”

Átvillamosoztunk a Margit hídon, hosszan nézett utána szeretett Margit-szigetének, aztán a HÉV-re ültünk, és meg sem álltunk a Fő térig. Izgatottabb volt már, mint egy kisgyerek, csak szeltük az utcákat, megtapintotta a házfalakat, az oszlopokat, hunyorogva vizsgálta a kapubejárókat, és a feliratokat, s amikor átléptünk a csodás illatokat árasztó bejáraton, hitetlenkedve és ragyogó arccal választott ki egy kedves asztalt.

Egy tésztával és jóleső hümmögésekkel gazdagon kísért, aranylő húsleves elfogyasztása után azt kérte: „Hát mondjon most már valami vigasztalót is a kisasszony, hogy egészen jól érzem magam.” Némi töprengés után elmeséltem, hogy számtalan jó szépírója van a honnak, de még társaságuk is van, sok felolvasással, összejövetellel, ahol hallgatják őket rengetegen. S idén először már karácsonyi könyvvásár is rendeztetett, hadd fogyjon az a tömkeleg könyv, amit láttunk. A Mestert pedig nemhogy elfelejtették volna, de nagyon is szeretik és olvassák. Még sorozata is jelenik meg, újabb és újabb kötetekkel, szép kötésben. És a dúskeblű honleányok sem hiányoznak, higgye el, meg az ünnepi malac sem. „No akkor most csülköt eszünk, borsópürével” – adta ki a rendelnivalót.

S aztán csak ettünk aprólékos műgonddal, ahogy diktálta, ki tudja meddig, és vörösbortól elnehezült szemem elé már csak utolsó sorai kacskaringóztak bizonytalanul: „Azért volt boldog a régi magyar író karácsonya, mert fagygyúgyertyácskája mellett is falatozhatott kenyeret, amelyet a munkájával szerzett. Hol van manapság az az író, akinek az olcsó betűcské megölthetnének üres tarisznyáját, földíszíthetnének kis karácsonyfáját?” Talán a szalvétára firkanthatta föl befejezésképp, ő maga nem volt már sehol. Kérdezősködésemre a pincér még látni vélte a posztókabátos-kalapos urat lassú léptekkel kísétálni a téli estébe.

